

I. JEDNOLITA METODA OBLICZANIA JEDNOSTKOWYCH KOSZTÓW PRODUKCJI W GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH I W PGR

1. **Praca:** W gospodarstwach państwowych koszt jednej godziny pracy obliczany jest przez podzielenie funduszu płac, z uwzględnieniem różnicy pomiędzy kosztami świadczeń ponoszonych na rzecz robotników i odpłatnością za te świadczenia, przez ogólną ilość godzin pracy w gospodarstwie. Tak obliczona z kolei wartość godziny pracy mnożona jest przez odpowiednią liczbę godzin pracy zużytą na poszczególne produkty.

W gospodarstwach chłopskich koszt godziny pracy obliczany jest trzema metodami:

a) Według przeciętnego kosztu godziny pracy w danym roku w PGR — dla zapewnienia pełnej porównywalności z kosztami pracy w PGR.

b) Według przeciętnego kosztu godziny pracy w danym roku w PGR, ale ze zróżnicowaniem wysokości kosztu pomiędzy produkcją roślinną i zwierzęcą. Koszt godziny pracy w produkcji zwierzęcej stanowi 75% przeciętnego kosztu godziny pracy; koszt godziny pracy w produkcji roślinnej odpowiednio powyżej przeciętnej, tak jednak, aby przeciętny koszt godziny pracy (tzw. umowna opłata pracy) był równy przeciętnemu kosztowi tej godziny w PGR.

Z ekonomicznego punktu widzenia wariant **a** i **b** wychodzi z założenia rosnącej alternatywności wyboru miejsca pracy przez chłopa (w gospodarstwie i poza gospodarstwem) przyjmując stawki PGR — jako najbardziej odpowiadające aktualnym kwalifikacjom chłopa-rolnika. Jak na to już wskazywaliśmy w jednej z poprzednich publikacji¹, na podobnym poziomie kształtują się również płace robotników najemnych w rolnictwie.

Zróżnicowanie opłaty pracy w wariantcie **b** pomiędzy produkcją roślinną i zwierzęcą bierze za przesłankę fakt wyższego z reguły o ca 50% dochodu na dzień pracy w gospodarstwach chłopskich w produkcji roślinnej w porównaniu z produkcją zwierzęcą² oraz niższych kwalifikacji pracowników zatrudnionych w gospodarstwie chłopskim w produkcji zwierzęcej w porównaniu z odpowiednią grupą robotników PGR.

c) Według **przeciętnego** dochodu na godzinę pracy w indywidualnej gospodarce chłopskiej (dochodu rolniczego powiększonego o świadczenia na rzecz państwa) zróżnicowanego odpowiednio na produkcję roślinną

¹ Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Dodatek do nr 2/1961, str. 6.

² Tamże str. 12, tab. 5 — „Produkcja czysta na 1 dzień pracy”.

i zwierzęcą¹. Tak obliczona umowna opłata pracy odpowiada w pewnym stopniu **przeciętnej** społecznej ocenie wartości godziny pracy w rolnictwie chłopskim.

Wyceniona każdą z tych metod „wartość” godziny pracy w gospodarstwach chłopskich mnożona jest z kolei przez odpowiednią liczbę godzin pracy zużytą na poszczególne produkty.

Liczba godzin pracy ustalona jest w gospodarstwach chłopskich na podstawie odpowiedniej ankiety o nakładach pracy w gospodarstwach rachunkowych wybranych do obliczeń kosztów oraz na podstawie dzienników robocizny. W PGR liczba dni pracy robotników (jak również liczba dni pracy koni, traktorów i innych maszyn) ustalana jest na podstawie dziennika gospodarczego.

2. Koszt godziny (dnia) pracy konia obliczony jest na podstawie ilorazu kosztu utrzymania konia i liczby godzin (dni) pracy końskiej.

W skład kosztu utrzymania konia wchodzi następujące elementy: pasze, ściółka, obsługa przy czyszczeniu i karmieniu, leczenie, koszt utrzymania stajni, wozów i uprzęży oraz amortyzacja koni (10% wartości). Koszt pracy konia przyporządkowany jest bezpośrednio (poprzez dni pracy końskiej) poszczególnym produktom. Liczba godzin pracy konia na poszczególne produkty ustalana jest w gospodarstwach chłopskich (rachunkowych) na podstawie ankiety.

3. Koszt kupnych nasion, pasz, nawozów mineralnych i innych nakładów kupnych — ustalany jest według rzeczywistych cen zakupu. Nasiona i nawozy mineralne przyporządkowane są bezpośrednio pod konkretne rośliny. W przypadku braku danych w gospodarstwach chłopskich odnośnie bezpośredniego przyporządkowania pasz kupnych, wartość ich jest rozliczana poprzez średnioważoną cenę danej grupy pasz.

4. Nasiona i pasze własne: wyceniane są według przyjętej wyceny obrotu wewnętrznego. W szczególności:

a) produkty podstawowe mające wyraźny charakter towarowy (zboże, ziemniaki) według odpowiednich cen kupna-sprzedaży: w PGR — według tzw. cen zaliczeniowych, w gospodarstwach chłopskich — według cen wolnorynkowych zróżnicowanych według województw, pomniejszonych o koszty transportu i z tytułu gorszej jakości (od 10 do 20%) oraz pomniejszonych o odpowiedni procent dla uniknięcia podwójnego liczenia podatku².

b) Produkty w zasadzie nietowarowe albo o ograniczonych obrotach rynkowych wyceniane są w PGR i w gospodarstwach chłopskich następująco:

Siano łąkowe — na podstawie przeciętnych kosztów produkcji przy średnich plonach. Siano motylkowe — 120% wartości siana łąkowego.

Zielonka i liście — 20% wartości siana łąkowego.

Kiszonka — 150% wartości zielonki.

Słoma — 50% wartości siana łąkowego.

Szacunek ilości produktów ubocznych na paszę (ściółkę) dokonywany jest następująco:

¹ Obliczono na podstawie danych z „Wyników Rachunkowości Rolnej” IER i pomniejszono o ca 30% ze względu na wyższy poziom dochodów chłopów-rachunkowiczów.

² Tamże — str. 33.

Słoma — na podstawie odpowiednich współczynników przeliczeniowych w stosunku do wagi ziarna.

Liście — w stosunku do wagi korzeni (40% buraków cukrowych, 10% buraków pastewnych).

Pasze i nasiona przyporządkowane są bezpośrednio odpowiednim produktom.

5. **Nawożenie organiczne:** Ilość obornika obliczana jest według norm uwzględniających suchą masę paszy i ściółki według wzoru:

$$\left(\frac{\text{S. m. paszy}}{2} + \text{s. m. ściółki} \right) \times 4-20\%$$

i konfrontowana z danymi z gospodarstw dotyczącymi dawki obornika i powierzchni nawożowej. Wartość obornika wyceniana jest na podstawie metody przetwórczej w stosunku do ziemniaka (ca 30% przeciętnej wieloletniej ceny ziemniaka).

Tak obliczona wartość obornika rozdzielana jest równomiernie na całą powierzchnię gruntów ornych. Jeżeli w danym gospodarstwie obornik był stosowany na trwałe użytki zielone — obciąża się te użytki odpowiednią ilością obornika, pomniejszając o tę ilość obornik na grunty orne.

6. **Wartość pastwiska** — wyceniana jest na podstawie przeciętnej ceny dzierżawnej 1 ha średniego pastwiska (z odpowiednią poprawką \pm w zależności od jakości pastwiska).

7. **Odpisy amortyzacyjne** — obliczane są od wartości bieżącej obiektu na podstawie odpowiedniego procentowego odpisu.

Odpisy amortyzacyjne budynków przeznaczonych dla produkcji zwierzęcej obciążają odpowiednie rodzaje zwierząt. Budynki z przeznaczeniem dla produkcji roślinnej rozliczone są jako koszty ogólnoprodukcyjne proporcjonalnie do wartości produkcji globalnej.

Amortyzacja budynków mieszkalnych rozliczona jest również proporcjonalnie do wartości produkcji globalnej.

Amortyzacja maszyn i narzędzi rolniczych rozliczana jest za pomocą odpowiedniego nośnika kosztu (traktoro-godziny, kwintale, hektary, tonokilometry itp.).

Wartość narzędzi drobnych (małocennych) rozliczana jest według klucza produkcji globalnej.

8. **Koszty bieżących remontów** — rozliczane są proporcjonalnie do rozliczeń amortyzacyjnych.

9. **Koszty ogólne** (ogólnogospodarcze) rozliczane są według klucza produkcji globalnej.

10. **Wartość produktów ubocznych** (obornik, słoma, liście) odejmowana jest od kosztów całościowych w celu obliczania kosztów produkcji podstawowej. Dotyczy to również obliczenia kosztu dnia pracy konia.

11. **Koszty produkcji sprzężonej** (np. mleko-żywiec) rozliczane są według wartości produkcji globalnej.